

Elis Dahlgren 1903 - 1996

Håkan Persson, Vikmanshyttan

Den första maj 1996 nåddes vi av den sorgliga nyheten att vår äldsta medlem, Elis Dahlgren var död. Han blev nästan 93 år gammal och var aktiv in i det sista.

Elis föddes den 7 juli 1903 på gården Dalsveden i Norrhyttan norr om Vikmanshyttan. Gården ligger alldeles intill Norrhytteravinen, en mjälaravin som liknar Säterdalen fast mindre. Där tillbringade Elis många dagar under sin uppväxt.

Han blev tidigt intresserad av allt som rörde sig i naturen och Norrhytteravinen bjöd på en mångfald fåglar, insekter och växter - tre av Elis' stora intressen.

Elis berättade för mig att han i sin tidiga ungdom inte hade tillgång till någon flora, utan han ritade av växterna och gav dem egna namn. Sorgligt nog finns ingenting av detta arbete bevarat.

Någon skolgång blev det aldrig för Elis - han ansågs för klen. Ändå lärde han sig mer än många andra. Ett stort intresse han hade var astronomi och många var kvällarna, då han ivrigt studerade stjärnhimlen. Detta resulterade bl a i att han upptäckte en nova, som han fick uppkallad efter sig - Nova Dahlgren - 1963.

Ett lika glödande intresse hyste Elis för språk. Han behärskade esperanto och hade en omfattande brevväxling med många esperantister världen runt. Men hans viktigaste språkstudier rörde bygdemålet. Förutom många artiklar i ämnet, som t ex "Växtnamn på hedemoramål" som publicerades i Trollius nr 12 1991, resulterade hans forskningar i en bok om Norrmålet.

Men åter till det botaniska intresset. Utflykterna till växternas värld blev oräkneliga och Elis antecknade allt han såg och hörde. Uppfinningsrik som han var hade han bara en anteckningsbok, men skrev med olika lutning på bokstäverna för att snabbt kunna skilja växter och fåglar åt.

Hans kännedom om Hedemoratraktens växtvärld satte spår redan i Dalares Flora från 1949, där Almqvist noterar att ett mycket omfattande material från Hedemora och närliggande socknar från 1920 - 40-talet har granskats. Många klassiska förstafynd från landskapet och socknen hänför sig till Elis. Från Norrhytteravinerna bragtes södra Dalarnas första fjälltolta upp i ljuset, tillsammans med storgröe och skuggviol.

På tipphögar och kolupplag kring gamla Vikmanshytte bruk gjorde Elis fina dalafynd, där han fann både nattljus, blåmålla, vitsenap och snärjmåra. Sina båda mest spektakulära fynd gjorde han likaså här. 1940 påträffade han 3 ex av venuskam, *Scandix pecten-veneris*, och sju år senare fann han mellan industrispåren en tät matta av ett egendomligt litet gräs, som han inte kände igen. Det var landskapets första fynd av skägg-gräs, *Polygonum monspeliensis*. Båda dessa arter är Elis än idag ensam om att ha sett i Dalarna. Synen blev sämre med åren, men nog klarade Elis det mesta med hjälp av sina glasögon och sitt förstoringsglas. Ibland ringde han mig för att få bekräftat att han räknat rätt på ståndare och pistiller, och alltid stämde det.

Saknaden efter Elis i botanikens värld är stor. Han kunde så mycket och delade gärna med sig av sina kunskaper. Samtalen kunde bli långa och alltid fick man något nytt att leta efter som Elis hade sett under någon cykelexkursion med sin Märta på trettioalet. Flera gånger var Elis och Märta med mig ut på exkursioner och Elis berättade var han funnit olika växter långt tillbaka. En del återfann vi, medan annat hade försvunnit. Många gånger kom Elis på efter vägen att här i korsningen eller i diket växte det eller det; minnet var det aldrig något fel på.

Elis samlade sedan ända begynnelsen växter och hans digra herbarium forns idag till beskådande tillsammans med hans övriga samlingar i Dahlgren-rummet i bruksmuseet i Vikmanshyttan.

Dalarnas Botaniska Sällskap har Elis att tacka för över 500 växtrapporter, där han omsorgsfullt har sammanställt fynd från 1910-talet fram till 1996.

Botaniska arbeten av Elis Dahlgren:

Blomsterminnen från Nom, 1981(?), utgiven av föreningen Norns vänner. 4s.
Växter kring Vikmanshyttan, 1985, ingår i Vikmanshyttans Hembygdsförenings småskriftserie Vikmanshyttebygdens traditioner. 24s.

Elis och Märta under en utflykt till Skedvibacken 1988. Foto: Håkan Persson.